

AİLE
Sinesinde Kadın ve Erkek
RIZAEDDİN BİN FAHREDDİN

Hazırlayan
Ümit AKIN

© Copyright 2022

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN

978-625-8259-68-1

Kitap Adı

Aile Sinesinde Kadın ve Erkek Rızaeddin Bin Fahreddin

Hazırlayan

Ümit AKIN

ORCID iD: 0000-0003-1669-5399

Yayın Koordinatörü

Yasin DİLMEN

Sayfa Tasarımı ve Kapak Tasarımı

Akademisyen Dizgi Ünitesi

Yayıncı Sertifika No

47518

Baskı ve Cilt

Vadi Matbaacılık

Bisac Code

HIS000000

DOI

10.37609/akya.2263

GENEL DAĞITIM

Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A

Yenişehir / Ankara

Tel: 0312 431 16 33

siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

ÖN SÖZ

Rusya Türkleri içinde milli uyanış hareketinin önemli simalarından olan Rızaeddin Fahreddin pedagojik alanda ve din, edebiyat, felsefe konusunda birçok eser kaleme almıştır. Son zamanlarda Rızaeddin Fahreddin’le ilgili çalışmaların sayısı ülkemizde artmaya başlamıştır. Bu durum, Türk cumhuriyetlerinde yakınlaşmaya da katkı sağlamaktadır.

Üzerinde çalıştığımız “Aile” isimli eser, Müslüman toplumunda kadın-erkek ilişkileri, evlilik, miras, boşanma, çok eşle evlilik meselesi gibi birçok önemli hususa “açıklık” getirmektedir. Rızaeddin Fahreddin, yirmi yıl kadar süren kadılık görevi ve on üç yıllık müftülük vazifelerinde gerek yazdıklarıyla gerekse müftülük faaliyetleriyle halkı, İslamiyet’i ve Kuran’ı doğru anlamaya ve doğru yaşamaya davet etmiştir. Rızaeddin Fahreddin’in bu önemli eseri 1901’de yazılmış, Gılman Kerimov Matbaasında basılmıştır. Kitap o dönemde ilgi çekmiş olmalı ki sekiz defa basılmıştır. Ülkemizde Milli Kütüphane başta olmak üzere birçok kütüphanede eserin orijinali araştırılmış; fakat esere tarafımızca ulaşılamamıştır. Rızaeddin Fahreddin’in bu eseri, İstanbul Suhulet Matbaasında 1925’te “Aile Sinesinde Kadın ve Erkek” ismiyle Kaya Nuri tarafından yayımlanmıştır. Eserin Türkiye Cumhuriyeti’nde önemli görülmesi nedeniyle yayımlanmış olması dikkatimizi çekmiştir. Arap harfleriyle yayımlanmış bu eser, Tatarcadan Osmanlı Türkçesine aktarılmıştır.

İdil-Ural bölgesinde yayımlanan bir eserin Türkiye’de biliniyor ve Türkçeye aktarılıyor olması mühim bir iş olarak görülmelidir. İslam hukukuna hâkim olan yetkin bir ismin “aile” konusunda düşüncelerini dile getirmesi, fikirlerini ayetlerle, hadislerle ve eski dinî kitaplarla desteklemesi kitabı ehemmiyetli hale getirmektedir. “Bir İki Söz”, “Medhal”, “Âile ve Kadın”, “Kadın ve Terbiye”, “Çocuk Terbiyesi ve Kadın”, “İyi Terbiye ve Fenâ Terbiye”, “Güzellik ve Kadın”, “Alınacak Kadın”, “Küfüvlük”, “Yaşda Muvâfakat”, “Düğün”, “Zifâf- İzdivâc ve Muhabbet”, “Bilumum Kadın Vazifesi”, “Erkeğin Vazifesi”, “Talâk ve Müfârekat”, “Taadüd-i Zevcât”, “Peder ve Valide Vazifesi”, “Evlendirmekde Ana ve Baba Vazifesi”, “Çocuk Terbiyesi”, “Hüsni Muâşeret”, “Âile- Din- Dünya”, “Âile ve Ülfet”, “Hizmetçiler - Çocuk Bakıcılar - Komşular - Dostlar ve Ziyaret” alt başlıklarından oluşan kitap, yirmi üç bölümden oluşmaktadır.

Ön Söz

Kitabın ön söz kısmından sonra Rızaeddin Fahreddin’le ilgili geniş bir monolog araştırmacıların dikkatine sunulmuştur.

Bugün dahi önemini koruyan kadın meselesi, 1901 yılında Rızaeddin Fahreddin’in fikir süzgecinden geçmiş, Rızaeddin Fahreddin, bazı meselelere örneğin İslam’ın çok eşle evliliğe müsaade etmesi gibi konulara çok net açıklamalar getirmiştir. Çocuk yetiştirmede ailenin önemi vurgulanırken anne ve babaya düşen görevler tek tek açıklanmıştır. Onun “Terbiyeli Ana”, “Terbiyeli Ata”, “Terbiyeli Hatun” gibi aileyi ilgilendiren konuda birçok eğitici ve bilgilendirici kitabının da olduğunu belirtmeliyiz. Dolayısıyla Rızaeddin Fahreddin’in aile konusunda oldukça donanımlı olduğunu söyleyebiliriz.

Türk dünyasının meşhur fikir adamı Kırımlı İsmail Gaspıralı, eğitimin önce ailede başladığını belirtir. Rızaeddin Fahreddin Gaspıralı’yla *Tercüman* gazetesi aracılığıyla tanışmış, onun prensiplerini ömrü boyunca uygulamaya çalışmıştır. O da Gaspıralı gibi kadınların eğitimlerine önem vermesi gerektiğini, bu şekilde çocuklarını da iyi yetiştirebileceğini vurgulamıştır.

Kadınların boşanma hakkının olmaması, Rızaeddin Fahreddin tarafından açıklığa kavuşturulan önemli konulardan biridir. Bu kitapta “Talak ve Müfârekat” başlığı altında, bu mesele açıklanmıştır. Gaspıralı; Rusya Müslümanlarında kadının toplum hayatında yeri meselesiyle epey ilgilenmiş, bu konuda kendisine özellikle nikah ve boşanma konusunda Orenburg Müftülüğünden destek gelmiştir. Müftülükte bu konularda mühim kararlar alınmıştır. Bu yüzden Gaspıralı, Rızaeddin Fahreddin’i “*ayrılık kâğıdı verilmeyip terk edilmiş çaresiz, bîkes kalmış Müslimelerin hal-i teesüfanelerine kulak verip merhamet ve insaf yolu izleyen Orenburg İdare-i Ruhaniyesi olmuştur. İktiza-i hâl ve zamanca en mühim olan bu teşebbüsten ötürü idare-i ruhaniye ve bahusus faziletli müftü Muhammedyar Mirza ve Kadı Rızaeddin Fahreddinov hazretlerine ne kadar teşekkür edilmeğe hakları vardır.*” (İsmail, 1903: 1) diyerek över ve kararlar hakkında uzunca değerlendirme yazısı kaleme alır.

Kitabın 1925’te Osmanlı Türkçesine aktarılmış olması, okuma esnasında -bazı kelimeler hariç- herhangi bir zorluk yaratmamaktadır. Bu yüzden yazarın diline herhangi bir müdahalede bulunulmamış, bazı kelimeler dipnotta açıklanırken Kubbealtı Lügatı ve Kamus-ı Türki sözlüklerinden istifade edilmiştir. Dipnotlarda Kaya Nuri’nin dipnotları K.N. olarak bizimkiler de hazırlayanın notu H. N. olarak belirtilmiştir.

Kitabı aktaran Kaya Nuri ismi de tarafımızca araştırılmış; fakat kendisi hakkında bilimsel bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Kaya Nuri; “Kadın Delisi: Bir Softanın Defteri”, “Açık Mektup” “Ferdâne: Mukadderat Böyle İmiş”, Görümce: Faciay-ı Aşk”, “Mahkeme-i Kübra”, “İki Kocalı Bir Kadın”, “Kaynana” gibi birçok hikâye ve romanın sahibidir. Ayrıca “Türk Şairleri” isminde inceleme eseri de vardır. Kaya Nuri, Rızaeddin Fahreddin’den yaptığı “Aile Sinesinde Kadın ve Erkek” aktarma eserinin dışında yine Rızaeddin Fahreddin’in “İslam Filozofu İbn Rüşd” (1924) isimli eserini de Arap harfleriyle Osmanlı Türkçesine aktarmıştır.

Bir asırdan daha önce yazılan ve önemli bir meseleyi, “aile” konusunu bilgisiyle yoğuran Rızaeddin Fahreddin’in bu eseri, kütüphanenin tozlu raflarında kalmasın istedik ve araştırmacıların ilgisine sunduk. Rusya Türklerinin velvet kalemlerinden olan Rızaeddin Fahreddin’in daha birçok çalışması ilgililerini beklemektedir.

Ümit AKIN
Ekim 2022

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iii
Rızaeddin Bin Fahreddin'in Hayatı.....	1
Rızaeddin Bin Fahreddin'in Eserleri.....	9
Kaynaklar.....	12
Âile Sinesinde Kadın ve Erkek.....	13
Medhal	15
Âile ve Kadın.....	17
Kadın ve Terbiye.....	19
Çocuk Terbiyesi ve Kadın.....	22
İyi Terbiye ve Kötü Terbiye.....	25
Bilumum Kadın Vazifesi.....	28
İlm ve Kadın.....	32
Güzellik ve Kadın	35
Alınacak Kadın	37
Küfüvlük.....	39
Yaşda Muvâfakat.....	41
Düğün	43
Zifâf	45
İzdivâc ve Muhabbet	46
Erkeğin Vazifesi	48
Talâk ve Müfârat	51
Taaddüd-ü Zevcât.....	53
Peder ve Vâlide Vazifesi	56
Evlendirmekte Ana-Baba Vazifesi.....	59
Çocuk Terbiyesi	61
Hüsn-ü Muâşeret.....	64
Âileden Dünya	66
Âile ve Ülfet.....	67
Hizmetçiler, Çocuk Bakıcılar, Komşular, Dostlar ve Ziyaret.....	68
Aktarılan Metin	71